

ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคการศึกษา 4.0
ตามความคิดเห็นของครูในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
ประถมศึกษาานครศรีธรรมราช เขต 2*

TRANSFORMATIONAL LEADERSHIP OF SCHOOL ADMINISTRATORS
IN THE AGE OF EDUCATION 4.0 ACCORDING TO THE OPINIONS
OF TEACHERS IN SCHOOLS UNDER NAKHON SI THAMMARAT
PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 2

นิจสิรี ประงั่ว

Nitsiree Prungkeaw

เกศริน มนูญผล

Kesarin Manoonpol

สรัญญา แสงอัมพร

Sranya Saengamporn

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมราช

Mahamakut Buddhist University Srithammasokkaraj Campus, Thailand

E-mail: kimuk_perfect3@hotmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคการศึกษา 4.0 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 2 2) ศึกษาเปรียบเทียบภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคการศึกษา 4.0 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 2 และ 3) ศึกษาข้อเสนอแนะภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคการศึกษา 4.0 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 2 ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ครูผู้สอนที่ปฏิบัติงานในสถานศึกษาใน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 2 ปีการศึกษา 2564 จำนวน 2,620 คน กลุ่มตัวอย่างครูผู้สอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 2 ปีการศึกษา 2564 จำนวน 335 คน เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ความตรงเชิงเนื้อหา (IOC) เท่ากับ 1.00 ความ

* Received 19 February 2023; Revised 25 September 2023; Accepted 25 September 2023

เชื่อมั่นเท่ากับ .97 สถิติที่ใช้เป็นค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ความถี่ ร้อยละวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว

ผลการวิจัยพบว่า

1. ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคการศึกษา 4.0 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 2 โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมา ด้านการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล และด้านการกระตุ้นทางปัญญา มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด

2. เปรียบเทียบภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคการศึกษา 4.0 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 2 จำแนกตามสภาพตำแหน่ง วุฒิการศึกษา และประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน ทุกด้านไม่แตกต่างกัน

3. ข้อเสนอแนะภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคการศึกษา 4.0 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 2 พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาต้องมีความฉลาดและเป็นที่ยอมรับของเพื่อนร่วมงาน ทำให้ผู้ร่วมงานเกิดความรู้สึกเต็มใจเมื่อได้ร่วมงานด้วยให้ความเป็นมิตรใจดีเป็นกันเองกับผู้ใต้บังคับบัญชา สร้างบรรยากาศให้เอื้อต่อการคิดและแก้ปัญหา สนับสนุนครูให้ได้รับการพัฒนาตามศักยภาพของแต่ละบุคคล

คำสำคัญ: ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง, การศึกษา 4.0, ผู้บริหารสถานศึกษา

ABSTRACT

The purposes of this research were as follow; 1) to study the transformational leadership of school administrators in the era of education 4.0 under the Nakhon Si Thammarat Primary Educational Service Area Office 2. 2) to compare the transformational leadership of school administrators in the education 4.0 era under the office of Nakhon Si Thammarat Primary Educational Service Area Office 2, classified by position, educational background, and work experience, and 3) To study the suggestions for transformational leadership of school administrators in the era of education 4.0 under the Office of Nakhon Si Thammarat Primary Educational Service Area 2. The population used in this research were teachers working in educational institutions under the Office of Nakhon Si Thammarat Primary Educational Service Area, Area 2, Academic Year 2021, totaling 2,620 people. The sample group of teachers working in educational institutions in the area of Thung Song District under the Office of Nakhon Si Thammarat Primary Educational Service Area 2, academic year 2021, totals 335 students. The tools used in this research were: the questionnaire has a 5-point

estimation scale, the content validity check is 1.00, and the confidence is .97. The analytical statistic is: One-Way Analysis of Variance

The results showed that;

1. The transformational leadership of school administrators in the Education 4.0 era was under the Office of Nakhon Si Thammarat Primary Educational Service Area Office 2 overall, and each aspect was at a high level. When considering each aspect, it was found that the aspect of influence was ideological. have the highest average, followed by consideration of individuality and intellectual stimulation, which has the lowest average.

2. A comparison of the transformational leadership of school administrators in the 4.0 era of education under the Office of Nakhon Si Thammarat Primary Educational Service Area Office 2 by position, educational background, and work experience Every aspect is the same.

3. Suggestions on the transformational leadership of school administrators in the Education 4.0 era under the Office of Nakhon Si Thammarat Primary Educational Service Area Office 2 found that school administrators must be intelligent and accepted by their colleagues. School administrators must make colleagues feel willing when working with school administrators to be friendly with their subordinates. School administrators must create an atmosphere conducive to thinking and solving problems. School administrators support teachers in developing according to their individual potential.

Keywords: Transformative Leadership, Education 4.0, School Administrators

บทนำ

ยุคโลกาภิวัตน์ที่มีการสื่อสารแบบไร้พรมแดนอันเป็นผลมาจากการพัฒนาและความเจริญทางด้านเทคโนโลยีการสื่อสาร ทำให้เกิดการรับรู้ข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ อย่างรวดเร็วส่งผลให้เกิดกระแสการแข่งขันกันอย่างสูงในทุก ๆ ด้านทำให้เกิดปัญหาจากการพัฒนาและเปลี่ยนแปลงที่ขาดการเชื่อมโยงกัน เช่น การบริโภคเทคโนโลยีอย่างขาดการวิเคราะห์การใช้เทคโนโลยีผิดวัตถุประสงค์ ผู้ปกครองขาดความรู้ความเข้าใจในด้านเทคโนโลยี ดังนั้นสถานศึกษาในฐานะองค์กรหลักที่ทำหน้าที่บริหารจัดการศึกษาจำเป็นต้องตระหนักถึงความสำคัญของการพัฒนาองค์กรให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงและความเจริญทางด้านเทคโนโลยีเพื่อจัดการศึกษาให้เท่าทันต่อการเปลี่ยนแปลงในยุคนี้ กรอบยุทธศาสตร์ชาติระยะ 20 ปี (พ.ศ. 2560 - 2579) กำหนดว่า “ประเทศมีความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน เป็นประเทศพัฒนาแล้วด้วยการ

พัฒนาตามปรัชญาของเศรษฐกิจ พอเพียง” ซึ่งจะนำไปสู่การพัฒนาให้คนไทยมีความสุขและตอบสนองต่อการบรรลุซึ่งผลประโยชน์แห่งชาติในการพัฒนาคุณภาพชีวิต สร้างรายได้ระดับสูง และสร้างความสุขของคนไทย สังคมมีความมั่นคง เสมอภาคและเป็นธรรม ประเทศสามารถแข่งขันได้ในระบบเศรษฐกิจ หรือการเป็น “ไทยแลนด์ 4.0” การศึกษาจึงเป็นกลไกในการพัฒนาส่งเสริมและปลูกฝังแนวความคิดให้แก่เยาวชนของซึ่งเป็นตัวแปรสำคัญของสมรรถนะและความสามารถในการแข่งขันระยะยาว เป็นข้อต่อหลักและบริบทที่สำคัญของการออกแบบภายใต้การขับเคลื่อนของการปฏิรูปการศึกษาและการเรียนรู้เพื่อการพัฒนาอันเชื่อมโยงกับมนุษย์และสังคมในพลวัตการเปลี่ยนแปลงของการก้าวสู่ศตวรรษที่ 21 และการเป็นไทยแลนด์ 4.0 การปฏิรูปการศึกษาจึงเป็นโจทย์สำคัญสำหรับทุกภาคส่วน จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีการดำเนินการปฏิรูปที่มีประสิทธิภาพ และจะสำเร็จได้ก็ด้วยการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพ พร้อมรับความท้าทายความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น ซึ่งทักษะสำคัญสำหรับคนยุคศตวรรษที่ 21 และการเป็นไทยแลนด์ 4.0 ดังกล่าว จำเป็นต้องอาศัยการบริหารจัดการ การมีทุนมนุษย์ที่มีประสิทธิภาพ โดยกระทรวงศึกษาธิการ ถือเป็นหน่วยงานหลักในการปฏิรูปการศึกษามีนโยบายสำคัญหลายประการที่จะขับเคลื่อนการปฏิรูปการศึกษา โดยมีเจตนาที่จะสร้างโอกาสและคุณภาพทางการศึกษาให้ทุกภาคส่วนมีบทบาทในการขับเคลื่อนการปฏิรูปการศึกษาไปสู่ความสำเร็จ โดยเฉพาะการศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นกลุ่มประชากรวัยเรียนที่มากที่สุดและมีสถานศึกษากระจายอยู่ทั่วประเทศ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2559)

ผู้นำสูงสุดในสถานศึกษาคือ บุคคลที่มีบทบาทสำคัญและเป็นกุญแจแห่งความสำเร็จในการพัฒนาการจัดการศึกษาให้มีประสิทธิภาพพร้อมรับความท้าทายและความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นผู้ที่มีคุณลักษณะที่ดี มีความรู้ ความสามารถ ทักษะ สมรรถนะ มีคุณธรรมจริยธรรมในการบริหารงาน มีการปรับตัวให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลงในด้านต่าง ๆ ทั้งค่านิยม ความเชื่อ ประเพณีวัฒนธรรม ตลอดจนความเปลี่ยนแปลงนโยบาย สังคม เศรษฐกิจ และเทคโนโลยีที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว การพัฒนาการจัดการศึกษาจึงจะเป็นที่ยอมรับของครูและบุคลากรในสถานศึกษา ซึ่งมีอิทธิพลที่จะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมในการปฏิบัติงานภายใต้ความไว้วางใจ ความร่วมมือ ความเชื่อมั่น ความศรัทธาอันจะส่งผลต่อการดำเนินงานในสถานศึกษาให้บรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมายดังที่ (ศศิธรดา แพงไทย, 2559) กล่าวว่า การปฏิบัติภารกิจของผู้บริหารสถานศึกษาให้ประสบความสำเร็จในยุคปัจจุบันจะต้องสอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของสังคมโลก โดยเฉพาะสังคมแห่งการเรียนรู้ในยุคของเทคโนโลยีในการเชื่อมโยงข้อมูลต่างๆของทุกภูมิภาคของโลกเข้าด้วยกัน ผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องแสดงบทบาทอย่างเต็มที่ ใช้กลยุทธ์และเทคนิคการบริหารระดับสูง จึงจะสามารถนำพาองค์กรสู่ความสำเร็จจะเห็นได้ว่าผู้บริหารสถานศึกษาเป็นบุคคลสำคัญที่สุดและต้องมีการภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงซึ่งเป็นภาวะที่ผู้บริหารต้องแสดงบทบาทของตนให้ชัดเจน เช่น สามารถเป็นแบบอย่างที่ดีให้กับผู้ร่วมงาน มีความมุ่งมั่นในการปฏิบัติงาน มีวิสัยทัศน์ในการบริหาร พัฒนาบุคลากรอย่างจริงจัง

และต่อเนื่อง ปกครองผู้ร่วมงานอย่างเสมอภาคและเห็นคุณค่า สิ่งเหล่านี้ เป็นปัจจัยสำคัญยิ่งที่ส่งผลให้เกิดความสำเร็จในการบริหารงานท่ามกลางสภาวะที่มีกระแสแห่งการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา ผู้บริหารต้องพร้อมเปลี่ยนแปลงจากสิ่งที่เป็นอยู่เดิม พร้อมรับฟังและพร้อมที่จะร่วมมือกับทุกฝ่าย เพื่อให้การบริหารงานของสถานศึกษาบรรลุตามเป้าหมายที่สังคมคาดหวัง (บุญมี ก่อบุญ, 2553) ดังนั้น ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารจึงมีความสำคัญมากและจำเป็นมากสำหรับผู้บริหารสถานศึกษาในยุคปัจจุบัน

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาตามความคิดครูในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 2 ตามแนวคิดเกี่ยวกับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของแบสส์ และโวลิโอ (Bass, B.M. and Avolio, B., 1994) ซึ่งมีองค์ประกอบพฤติกรรมเฉพาะ 4 ด้าน คือ ด้านการมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ ด้านการสร้างแรงบันดาลใจ ด้านการกระตุ้นทางปัญญา และด้านการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล เพื่อศึกษาว่าในปัจจุบันผู้บริหารมีการเปลี่ยนแปลงอยู่ในระดับใด มีความแตกต่างกันหรือไม่ เมื่อจำแนกตามประสบการณ์ในการสอน และขนาดของโรงเรียน ข้อค้นพบจากการวิจัยยังเป็นประโยชน์สำหรับกลุ่มโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 2 ในการวางแผนพัฒนาอบรมผู้บริหารสถานศึกษา และเป็นประโยชน์ต่อผู้บริหารสถานศึกษาเพื่อนำไปพัฒนาภาวะผู้นำให้สามารถพัฒนาการบริหารงานจนเกิดการเปลี่ยนแปลงในยุคปฏิรูปการศึกษาและปฏิรูปการเรียนรู้เพื่อรองรับเปลี่ยนแปลงด้านสังคม เศรษฐกิจ และการเมืองต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคการศึกษา 4.0 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 2
2. เพื่อเปรียบเทียบภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคการศึกษา 4.0 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 2 จำแนกตามสภาพตำแหน่ง วุฒิการศึกษา และประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน
3. เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคการศึกษา 4.0 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 2

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้า ได้แก่ ครูผู้สอนที่ปฏิบัติงานในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 2 ปีการศึกษา 2564 จำนวน 335 คน ใช้วิธีสุ่มอย่างง่าย (Simple random sampling) ตามตารางสำเร็จรูปของเครจซี่และมอร์แกน จากข้าราชการครู จำนวน 2,620 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถามมีลักษณะเป็นมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับตามทฤษฎีการวัดเจตคติของลิเคิร์ต (Likert) จำนวน 1 ฉบับ แบ่งออกเป็น 2 ตอน ประกอบด้วย (ธานินทร์ ศิลป์จารุ, 2560)

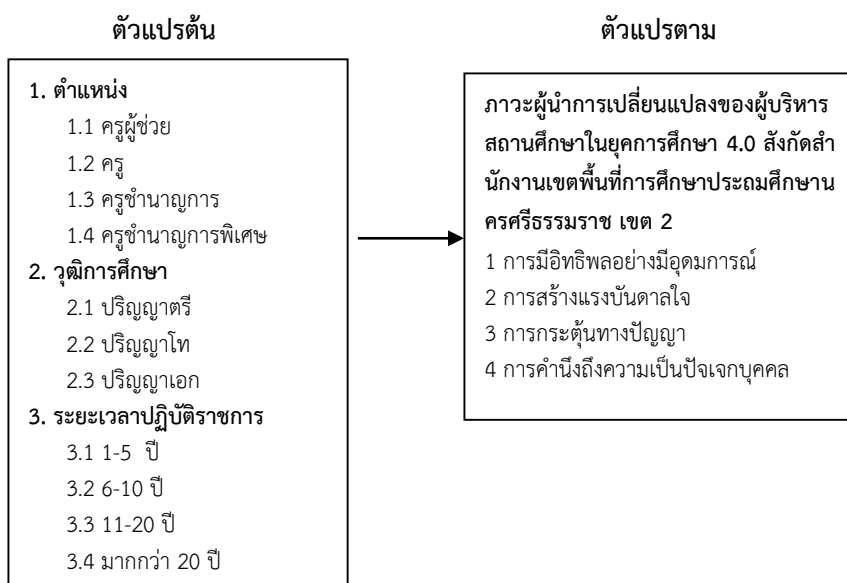
ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของครูผู้สอนในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 2 จำแนกตาม เพศ ตำแหน่ง วุฒิการศึกษา ระยะเวลาในการปฏิบัติราชการ

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคการศึกษา 4.0 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 2 ประจำปีการศึกษา 2565 จำนวน 40 ข้อ แบ่งออกเป็น 4 ด้านดังนี้ 1) ด้านการมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ 2) ด้านการสร้างแรงบันดาลใจ 3) ด้านการกระตุ้นทางปัญญา 4) ด้านการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล

สถิติที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน วิเคราะห์โดยใช้สถิติเชิงอนุมาน

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคการศึกษา 4.0 ครูในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 2 ตามแนวคิด ทฤษฎีภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง (Transformational Leadership) ของ Bass & Avolio (Bass, B.M. and Avolio, B., 1994) ซึ่งกำหนดเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัยได้ ดังภาพที่ 1.1

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผลการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง “จากการวิเคราะห์ข้อมูลการวิจัยเรื่องภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคการศึกษา 4.0 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 2” ดังนี้

1. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่าง

1.1 จำแนกตามเพศ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 197 คน คิดเป็นร้อยละ 62.70 เป็นเพศชาย จำนวน 117 คน คิดเป็นร้อยละ 37.30

1.2 จำแนกตามตำแหน่ง พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ ที่มีตำแหน่งครู จำนวน 242 คน คิดเป็นร้อยละ 77.10 รองลงมา เป็นครูชำนาญการขึ้นไป จำนวน 58 คน คิดเป็นร้อยละ 18.50 และเป็นครูผู้ช่วย จำนวน 14 คน คิดเป็นร้อยละ 4.50

1.3 จำแนกตามวุฒิการศึกษา พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ มีวุฒิ การศึกษาระดับปริญญาตรี จำนวน 288 คนร้อยละ 91.40 และสูงกว่าปริญญาตรี จำนวน 27 คนร้อยละ 8.60

1.4 จำแนกตามระยะเวลาในการปฏิบัติราชการ พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ มีระยะเวลาในการปฏิบัติราชการ 1-5 ปี จำนวน 224 คน ร้อยละ 71.00 รองลงมา 6-10 ปี จำนวน 37 คน คิดเป็นร้อยละ 17.20 และมากกว่า 10 ปี จำนวน 37 คน คิดเป็นร้อยละ 11.80

2. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคการศึกษา 4.0 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 2 ดังนี้

ตารางที่ 1 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับ และอันดับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคการศึกษา 4.0 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 2 โดยรวม (N = 315)

ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
ด้านการมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์	4.29	0.71	มาก
ด้านการสร้างแรงบันดาลใจ	4.05	0.69	มาก
ด้านการกระตุ้นทางปัญญา	3.51	0.52	มาก
ด้านการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล	4.13	0.52	มาก
รวม	4.00	0.45	มาก

จากตารางที่ 1 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับ และอันดับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา ในยุคการศึกษา 4.0 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 2 โดยรวม พบว่า ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา

ในยุคการศึกษา 4.0 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 2 โดยรวมอยู่ในระดับมากค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.00 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าอยู่ในระดับมากทุกด้าน เรียงค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยคือ ด้านการมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.29 ด้านการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคลค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.13 ด้านการสร้างแรงบันดาลใจค่าเฉลี่ย เท่ากับ 4.05 และด้านการกระตุ้นทางปัญญาค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.51

3. เปรียบเทียบภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคการศึกษา 4.0 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 2 จำแนกตามเพศสภาพตำแหน่ง วุฒิกการศึกษา และประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน

ตารางที่ 2 เปรียบเทียบความคิดเห็นของครูเกี่ยวกับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา จำแนกตามตำแหน่ง

ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง	แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	Sig
ด้านการมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์	ระหว่างกลุ่ม	1.312	2	.656	5.355	.105
	ภายในกลุ่ม	38.110	311	.123		
	รวม	39.423	313			
ด้านการสร้างแรงบันดาลใจ	ระหว่างกลุ่ม	.746	2	.373	3.359	.136
	ภายในกลุ่ม	34.535	311	.111		
	รวม	35.281	313			
ด้านการกระตุ้นทางปัญญา	ระหว่างกลุ่ม	1.067	2	.534	4.369	.113
	ภายในกลุ่ม	37.988	311	.122		
	รวม	39.055	313			
ด้านการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล	ระหว่างกลุ่ม	2.078	2	1.039	9.228	.060
	ภายในกลุ่ม	35.018	311	.113		
	รวม	37.096	313			
ภาพรวม	ระหว่างกลุ่ม	1.227	2	.614	6.306	.102
	ภายในกลุ่ม	30.266	311	.097		
	รวม	31.493	313			

จากตารางเปรียบเทียบความคิดเห็นของครูเกี่ยวกับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 2 จำแนกตามตำแหน่ง พบว่า ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ หมายความว่าครูที่มีตำแหน่งต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 2 โดยรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน

4. เปรียบเทียบความคิดเห็นของครูเกี่ยวกับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 2 จำแนกตามระดับการศึกษา

ตารางที่ 3 เปรียบเทียบความคิดเห็นของครูเกี่ยวกับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา จำแนกตามระดับการศึกษา

ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง	แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	Sig
ด้านการมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์	ระหว่างกลุ่ม	.082	1	.082	.648	.421
	ภายในกลุ่ม	39.341	312	.126		
	รวม	39.423	313			
ด้านการสร้างแรงบันดาลใจ	ระหว่างกลุ่ม	.166	1	.166	1.474	.226
	ภายในกลุ่ม	35.115	312	.113		
	รวม	35.281	313			
ด้านการกระตุ้นทางปัญญา	ระหว่างกลุ่ม	.007	1	.007	.059	.809
	ภายในกลุ่ม	39.047	312	.125		
	รวม	39.055	313			
ด้านการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล	ระหว่างกลุ่ม	.122	1	.122	1.026	.312
	ภายในกลุ่ม	36.975	312	.119		
	รวม	37.096	313			
ภาพรวม	ระหว่างกลุ่ม	.075	1	.075	.748	.388
	ภายในกลุ่ม	31.418	312	.101		
	รวม	31.493	313			

จากตารางเปรียบเทียบความคิดเห็นของครูเกี่ยวกับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 2 จำแนกตามระดับการศึกษา พบว่า ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ครูที่มีระดับการศึกษาต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 2 โดยรวมและรายด้าน ไม่แตกต่างกัน

5. เปรียบเทียบความคิดเห็นของครูเกี่ยวกับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 2 จำแนกตามระยะเวลาในการปฏิบัติงาน สรุปได้ตามตารางที่ 4

ตารางที่ 4 เปรียบเทียบความคิดเห็นของครูเกี่ยวกับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา จำแนกตามระยะเวลาในการปฏิบัติงาน

ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง	แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	Sig
ด้านการมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์	ระหว่างกลุ่ม	2.749	2	1.375	11.657	.120
	ภายในกลุ่ม	36.673	311	.118		
	รวม	39.423	313			
ด้านการสร้างแรงบันดาลใจ	ระหว่างกลุ่ม	1.039	2	.520	4.720	.110
	ภายในกลุ่ม	34.242	311	.110		
	รวม	35.281	313			
ด้านการกระตุ้นทางปัญญา	ระหว่างกลุ่ม	1.969	2	.985	8.257	.070
	ภายในกลุ่ม	37.086	311	.119		
	รวม	39.055	313			
ด้านการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล	ระหว่างกลุ่ม	2.893	2	1.446	13.152	.082
	ภายในกลุ่ม	34.203	311	.110		
	รวม	37.096	313			
ภาพรวม	ระหว่างกลุ่ม	2.034	2	1.017	10.739	.102
	ภายในกลุ่ม	29.459	311	.095		
	รวม	31.493	313			

จากตารางเปรียบเทียบความคิดเห็นของครูเกี่ยวกับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 2 จำแนกตามระยะเวลาในการปฏิบัติราชการ พบว่า ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ หมายความว่า ครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 2 ระยะเวลาในการปฏิบัติราชการต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 2 โดยรวมไม่แตกต่างกัน

6. ข้อเสนอแนะภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคการศึกษา 4.0 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 2 สรุปได้ดังนี้

- ผู้บริหารสถานศึกษาต้องมีความฉลาดและเป็นที่ยอมรับของเพื่อนร่วมงาน
- ผู้บริหารสถานศึกษาต้องทำให้ผู้ร่วมงานเกิดความรู้สึกเต็มใจเมื่อได้ร่วมงานด้วย
- ผู้บริหารสถานศึกษาให้ความเป็นมิตรใจดีเป็นกันเองกับผู้ใต้บังคับบัญชา
- ผู้บริหารสถานศึกษาต้องสร้างบรรยากาศให้เอื้อต่อการคิดและแก้ปัญหา
- ผู้บริหารสถานศึกษาสนับสนุนครูให้ได้รับการพัฒนาตามศักยภาพของแต่ละบุคคล

จากการวิเคราะห์ข้อมูลการวิจัยเรื่องภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคการศึกษา 4.0 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 2 สรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

1. ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคการศึกษา 4.0 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราชเขต 2 โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน เรียงค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยคือ ด้านการมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ด้านการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคลด้านการสร้างแรงบันดาลใจ และด้านการกระตุ้นทางปัญญา

2. เปรียบเทียบภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคการศึกษา 4.0 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราชเขต 2 จำแนกตามสภาพตำแหน่ง วุฒิการศึกษา และประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน สรุปได้ดังนี้

2.1 เปรียบเทียบภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 2 จำแนกตามเพศ พบว่า ครูที่มีเพศต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 2 โดยรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน

2.2 เปรียบเทียบภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 2 จำแนกตามสภาพตำแหน่ง พบว่า ครูที่มีตำแหน่งต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 2 โดยรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน

2.3 เปรียบเทียบภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 2 จำแนกตามระดับการศึกษา พบว่า ครูที่มีระดับการศึกษาต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของ ผู้บริหารสถานศึกษา สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 2 โดยรวมและรายด้าน ไม่แตกต่างกัน

2.4 เปรียบเทียบภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 2 จำแนกตามระยะเวลาในการปฏิบัติราชการ พบว่า ครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 2 ระยะเวลาในการปฏิบัติราชการต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 2 โดยรวมไม่แตกต่างกัน

อภิปรายผล

ผลการวิจัยภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคการศึกษา 4.0 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 2 อภิปรายผลได้ดังนี้

ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคการศึกษา 4.0 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 2 โดยรวมรายด้านอยู่ในระดับมาก เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย คือ ด้านการมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ ด้านการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล ด้านการสร้างแรงบันดาลใจ และด้านการกระตุ้นทางปัญญา ที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะว่าพฤติกรรมของผู้บริหารที่มีความเป็นผู้นำที่มีอิทธิพลเหนือบุคคลอื่น ๆ ทำให้บุคคลนั้น ๆ สามารถปรับเปลี่ยนพฤติกรรม สร้างแรงบันดาลใจ กระตุ้นศักยภาพในแต่ละบุคคลให้บรรลุผลไปสู่ระดับที่สูงขึ้น เพื่อนำไปสู่ประสิทธิภาพและประสิทธิผลขององค์กร จึงทำให้ความคิดเห็นภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคการศึกษา 4.0 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 2 โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก ซึ่งเป็นไปตามแนวคิดของ เสริมศักดิ์ วิศาลาภรณ์ กล่าวว่าภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงเป็นการดำเนินงานบริหารจัดการ องค์กรโดยมีกระบวนการที่เกี่ยวกับการร่วมกันบริหารภาพรวมขององค์กร (เสริมศักดิ์ วิศาลาภรณ์, 2522) ซึ่งเบส และอวริโอ Bass & Avolio กล่าวถึง ผู้นำการเปลี่ยนแปลงว่าเป็นกระบวนการของผู้นำเปลี่ยนแปลงความพยายามของผู้ตามให้สูงขึ้น จากพยายามที่คาดหวังเป็นผลให้ปฏิบัติงานเกินความคาดหวัง โดยผู้นำแสดงบทบาททำให้ผู้ตามมีความรู้สึกไว้วางใจ ยินดี จงรักภักดีและนับถือ ทำให้ผู้ตามเป็นเป็นผู้มีศักยภาพ เป็นนักพัฒนา เป็นผู้เสริมแรงได้ด้วยตนเอง ซึ่งผู้นำจะยกระดับความรู้สึก ความสำนึกของผู้ตามให้มีความสำคัญและคุณค่าของผลลัพธ์ที่ต้องการ และวิธีการที่จะบรรลุผลลัพธ์ที่ต้องการ ทำให้ผู้ตามไม่คำนึงถึงประโยชน์ส่วนตน แต่อุทิศตนเพื่อองค์กร โดยกระตุ้นระดับความต้องการของผู้ตามให้สูงขึ้นตามลำดับความต้องการของมาสโลว์ (Bass, B.M. and Avolio, B., 1994) ซึ่งผลงานวิจัยที่ได้เป็นไปในทำนองเดียวกันกับงานวิจัยของ อาชีวะ ยีหะมะ ได้วิจัยเรื่องภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียนศูนย์เครือข่ายธารามิตร สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปัตตานี เขต 1 ผลการศึกษา พบว่า ระดับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียนศูนย์เครือข่ายธารามิตร สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปัตตานี เขต 1 ภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก (อาชีวะ ยีหะมะ, 2560) และเป็นไปในทำนองเดียวกันกับงานวิจัยของ อุมาวดี วัฒนะนุกูล อุมาวดี วัฒนกุล ได้วิจัยเรื่องภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายะลา เขต 1 อำเภอเมืองยะลา จังหวัดยะลา ผลการศึกษา พบว่า ระดับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายะลา เขต 1 อำเภอเมืองยะลา จังหวัดยะลา ภาพรวมอยู่ในระดับมาก (อุมาวดี วัฒนกุล, 2560) แต่ผลการวิจัยไม่ไปในทิศทางเดียวกันกับงานวิจัยของอุไรวรรณ

คงสมิ ได้วิจัยเรื่อง ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงที่ส่งผลต่อองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถาบันอาชีวศึกษาของเอกชน ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา ผลการวิจัยพบว่า ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงมีค่าเฉลี่ยโดยภาพรวม อยู่ในระดับมากที่สุด (อุไรวรรณ คงสมิ, 2557) จะเห็นได้ว่าภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงมีค่าเฉลี่ยโดยภาพรวม อยู่ในระดับมากที่สุด และผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาเป็นบทบาทสำคัญที่ส่งผลต่อการบริหารจัดการการเรียนรู้และการสอนในสถานศึกษาโดยตรง ผู้บริหารจึงจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องแสดงบทบาทหน้าที่อย่างสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาที่สามารถโน้มน้าว จูงใจหรือชี้แนะให้บุคลากรในสถานศึกษา และผู้เกี่ยวข้องเข้าใจและตระหนักในจุดมุ่งหมายของการจัดการศึกษา รวมถึงและประสานสัมพันธ์กัน เพื่อให้งานวิชาการซึ่งเกี่ยวข้องโดยตรงกับคุณภาพของผู้เรียนอันเป็นภารกิจหลักของสถานศึกษาบรรลุเป้าหมายตามที่กำหนดไว้

องค์ความรู้ใหม่

ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคการศึกษา 4.0 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมาเขต 2 ประกอบด้วย การมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ การสร้างแรงบันดาลใจกระตุ้นทางปัญญา การคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล สภาพทางตำแหน่ง วุฒิการศึกษา และประสบการณ์ในการปฏิบัติงานไม่มีผลต่อ ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง ข้อเสนอแนะภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคการศึกษา 4.0 ผู้บริหารสถานศึกษาต้องมีความฉลาดและเป็นที่ยอมรับของเพื่อนร่วมงาน ทำให้ผู้ร่วมงานเกิดความรู้สึกเต็มใจเมื่อได้ร่วมงานด้วยให้ความเป็นมิตรใจดีเป็นกันเองกับผู้ใต้บังคับบัญชา สร้างบรรยากาศให้เอื้อต่อการคิดและแก้ปัญหา สนับสนุนครูให้ได้รับการพัฒนาตามศักยภาพของแต่ละบุคคล

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. ผลการวิจัยพบว่าภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคการศึกษา 4.0 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมาเขต 2 ด้านกระตุ้นทางปัญญาอยู่ในอันดับสุดท้าย จึงเสนอแนะให้ผู้บริหารสถานศึกษา ควรวิเคราะห์สาเหตุของปัญหาในการทำงานโดยใช้ข้อมูลเป็นฐานประกอบกับการใช้วิธีตั้งคำถามเพื่อนำไปสู่การมีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็นของเพื่อนร่วมงาน

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ในสถานศึกษาในเขตพื้นที่อื่น

2. การศึกษาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ในสถานศึกษา เชิงคุณภาพเพื่อที่จะได้นำข้อมูลมาสนับสนุนกับงานวิจัยในเชิงปริมาณ

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2559). หลักสูตรพัฒนาผู้นำการเปลี่ยนแปลง เพื่อรองรับการกระจายอำนาจสำหรับผู้บริหารการศึกษา และผู้บริหารสถานศึกษา. นครปฐม: สถาบันพัฒนาครูคณาจารย์และบุคลากรทางการศึกษา.
- ธานินทร์ ศิลป์จารุ. (2560). การวิจัยและวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติด้วย SPSS และ AMOS (พิมพ์ครั้งที่ 17). กรุงเทพมหานคร: บิสนิเนสอาร์แอนด์ดี.
- บุญมี ก่อบุญ. (2553). รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำทีมของผู้บริหารโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. ใน วิทยานิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต . มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.
- ศศิธรดา แพงไทย. (2559). บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21. วารสารวิทยาลัยบัณฑิตเอเชีย, 6(1), 1.
- เสริมศักดิ์ วิชาลาภรณ์. (2522). สภาพการจัดการศึกษาในจังหวัดชายแดนภาคใต้ (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพมหานคร: ห้างหุ้นส่วนจำกัด วิ.ที.ซี. คอมมิวนิเคชั่น.
- อาชีวะ ยีหะมะ. (2560). ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียนศูนย์เครือข่ายธารา มิตร สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปัตตานี เขต 1. ใน วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา.
- อุมาวดี วัฒนกุล. (2560). ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียนศูนย์เครือข่ายธารามิตร สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปัตตานี เขต 1. ใน วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา.
- อุไรวรรณ คงสิม. (2557). ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงที่ส่งผลต่อภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงแห่งการเรียนรู้ของสถาบันอาชีวศึกษาเอกชนในเขตอำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา. ใน วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาวิทยาการจัดการ. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลอีสาน.
- Bass, B. M. and Avolio, B. (1994). Manual for the multifactor Leadership Questionnaire. California: Consulting Psychologists.